

Gorenjski separatizem

IVO ŽAJDELA

Ivan Miklavc je predstavnike KPS opozarjal na nesmiselne žrtve povračilnih ukrepov okupatorja, ki so jih izvajali zaradi nesmotrnih partizanskih »akcij«. Prizadeval si je za takšno sodelovanje z Nemci, ki bi preprečevalo nasilje in uničevanje po navadi nedolžnega civilnega prebivalstva.

O Miklavčevem sklicevanju sestankov je sekretar gorenjske KPS Maks Krmelj obvestil Edvarda Kardelja in mu poročal o njihovi brezpredmetnosti zaradi odsotnosti članov PK KPS. Poročal mu je tudi o Miklavčevi zvezi z Milkom Hojanom, ki je obljubil, da bo priskrbel gorenjskim partizanom tisoč brzostrelk in strelivo.

»Opozorilo« z vrha

CK KPS je v pismu 7. julija 1943 precej kritično ocenil dotedanje ravnanje PK KPS. Posvaril ga je, da so verjetno v Miklavčevem odboru plavogardistično usmerjeni posamezniki oziroma je razvidno, da so bili zanj posamezniki moteči zaradi določene razredne pripadnosti. Pokrajinskemu komiteju je pisal: »Nadalje imamo vtis, da so vam tudi gotove stvari OF še zmerom čez glavo, čeprav beležite lepe uspehe. Zadevo z gospodom iz Medvod /Ivan Miklavc/ bi bili lahko že

zdavnaj likvidirali. Nerazumljivo nam je, kako more še vedno sklicevati konference, in to iz vse Gorenjske, ne da bi vi prej kaj takega določili. Kot vam bo povedal Bolko /Jože Brilej/, ga sumimo celo hujših stvari, kot smo govorili z vami pred časom. Kako je treba z njim postopati, vam bo po našem naročilu ustno in detajlno povedal Bolko. Da vam bo dotični Marko preskrbel 1000 brzostrelk, je velika iluzija, to je najbrž kak mihajlovičevski agent, če ne gre za kaj hujšega. Razčistite to stvar in nam pošljite čimprej detajlne podatke.«

Komunistični vrh je zahteval odločno preprečevanje kakršnegakoli poskusa četniškega organiziranja na Gorenjskem in »trebljenje zakrknjenih belogardistov«, da se državljanska vojna ne bi razširila tudi na Gorenjsko. Obenem je Kardelj ponovno opozoril na nujnost ustanovitve (»pravega«) POOF – in sicer »prav kot protiutež raznim mahinacijam«.

Miklavčev odbor si je prizadeval razširiti dejavnost po vsej Gorenjski, to se je kazalo tudi v sestavi odbora. V njem so bili namreč zastopniki iz škofjeloškega, kranjskega in kamniškega okrožja. Ni pa bilo v njem predstavnika jeseniškega okrožja. Tam so si prizadevali pridobiti tehničnega direktorja jeseniške železarne dr. Hermana Klinarja, ki pa se v odbor ni vključil. Zato je občasno prihajal nadzirat odbore OF v jeseniškem okrožju Albin Kolb.

Navodila kot ukaz

Vse to je Kardelja zelo motilo. Odbor je videl kot konkurenco, ne zaveznika, zato ga je bilo treba onesposobiti. Zato je dal jasno navodilo glede sestave in načina ustanovitve Pokrajinskega odbora OF, torej takšnega, ki bo zvesto orodje komunistov. Naročil je: »Sestavite ga iz uglednejših in vplivnejših ljudi. Nekaj naj bo takih, ki so

Borci za komunistično »svobodo« na spomeniku v Dražgošah.

odšli v partizane in se lahko podpišejo z legalnim imenom. Člani naj bodo vseka- kor vezani na Partijo v smislu, kakor smo govorili že z Matijo /Maks Krmelj/, med njimi pa naj bo tudi precej katoličanov – takih, kakor smo že govorili z Matijo – in ljudi, poznanih v takozvanem nacionalnem krogu. Ta odbor bi bilo treba izvoliti na zelo konspirativno prirejani konferen- ci, ki se je naj bi udeležili rajonski, okro- žni, pa tudi vsaj nekaj terenskih delega- tov. Odbor naj bi imel večje število čla- nov in ožji sekretarijat (3) iz naših ljudi. V sekretarijatu naj bosta Lenart in Matija. Konferenca naj izda proglas na Gorenjce. Obenem objavite, da so bili izvoljeni med drugimi ti in ti (tisti, ki se lahko podpiše- jo). Zadeva vsekakor ne bi smela izpasti kot neki gorenjski separatizem, temveč bi morala prav nasprotno utrditi avtoriteto IOOF. Pazite na to še posebno v formulaci- jah proglasa itd. S te konference bi mora- li na vsak način poslati pozdrave tov. Titu, IOOF in CK Partije.«

Edvard Kardelj je pri pomembnih orga- nizacijskih temah imel vse pod strogim nadzorom. Bil je seznanjen z vsem pomembnim dogajanjem in o pomembnej- ših ljudeh. Zato je lahko učinkovito name- ščal prave ljudi na vodilna mesta.

Lahko nas le podpira

Glede skrbi CK KPS o domnevnem popu- ščanju gorenjskega partijskega vodstva mu je PK KPS za Gorenjsko 14. septembra 1943 odgovoril, da je o trenutnih razme- rah na Gorenjskem očitno slabo poučen in da očitek o »fabrikantih« v vodstvu OF ne drži več, ker so vprašanje Miklavčevega odbora že razčistili. PK KPS je poročal, da so Miklavcu »odkrito povedali, da nima nič za govoriti, lahko pa podpira z raznim materialom naše osvobodilno gibanje«. Kljub temu pa je obljubil nadaljnjo mate- rialno podporo.

Tudi Jože Sluga je 11. septembra 1943 v pismu CK KPS osebno zavrnil, sicer ne povsem prepričljivo, očitani mu oportu- nizem in zatrdil, da ima do »fabrikantov« nesporno »sovražen« odnos, saj da je bil vse življenje izkoriščan po njih in da se je v metodah svojega političnega delovanja vedno držal Leninovega nauka, po kate- rem se mora proletarijat posluževati vseh poti, da pride do cilja.

»Najstrožje zabranjeno«

Da bi preprečil nadaljnje širjenje vpli- va Miklavčevega odbora in ga izoliral, je PK KPS v lastnem imenu in v ime- nu »Pokrajinskega poverjenišva OF za Gorenjsko in Koroško« 10. julija 1943 na- slovil na komunistične aktiviste poseb- no okrožnico. V njej je zapisal: »Zvedeli smo, da nastopa na terenu neka skupina Slovencev, predvsem iz gospodarskih kro-

gov, ki sklicuje razne konference v ime- nu Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte. Nekateri člani te skupine nasto- pajo kot člani Pokrajinskega odbora in celo kot pooblaščenci IOOF. Na tem me- stu ugotavljamo, da trenutno ne obsto- ja na Gorenjskem in Koroškem še no- ben Pokrajinski odbor OF, ampak samo Pokrajinsko poverjenišvo OF, katerega edina člana sta tovariš Lenart in tovariš Matija. Ta dva tovariša sta edina potrje- na od IOOF kot člana Pokrajinskega po- verjenišva. Vse direktive OF, vse okrožni- ce, vsa pisma itd. itd., skratka, vse kar je

»Vsako najmanjše organizirano delovanje Slovencev izven okvira OF, t. j. brez inicijative oz. dovoljenja Pokrajinskega poverjenišva OF, okrožnih in rajonskih odborov OF ter njim podrejenih organizacij, – je najstrožje zabranjeno. Kajti kdor danes dela izven organizacij OF, ta je proti OF.«

v zvezi z OF na Gorenjskem in Koroškem, vse to mora nositi podpis oziroma mora biti pismeno potrjeno od teh dveh tovari- šev. Edino tovariš Lenart in tovariš Matija vzdržujeta zveze z IOOF, sprejemata di- rektive od IOOF in sta direktno podrejena IOOF. Vse drugo je izmišljeno.

V zvezi s tem sporočamo vsem okrožnim in rajonskim sekretarjem, da sme vse de- lo OF in še več, vse delovanje Slovencev – konference, sestanki, propaganda itd. – v njihovih okrožjih oziroma rajonih iti samo preko okrožnih in rajonskih od- borov oz. sekretarjev OF. Vsak sestanek Slovencev, skratka vsako najmanjše orga- nizirano delovanje Slovencev izven okvi- ra OF, t. j. brez inicijative oz. dovoljenja Pokrajinskega poverjenišva OF, okrožnih in rajonskih odborov OF ter njim podreje- nih organizacij, – je najstrožje zabranje- no. Kajti kdor danes dela izven organiza- cij OF, ta je proti OF.«

Komunistična prepoved

PK KPS je tako julija 1943 Ivanu Miklavcu tudi javno prepovedal sklicevati sestanke OF za Gorenjsko, ni mu pa seveda prepo- vedal dela za OF. Že po prepovedi sklice- vanja sestankov se je nameraval pri njem zglasiti eden od članov PK KPS, verje- tno v zvezi z načrti za rešitev nekdanje- ga sekretarja PK KPS za Gorenjsko Toneta Dolinška - Metoda iz begunjskih zapo- rov, za kar si je prizadeval tudi Miklavc. Značilna pa je iz tega časa sodba PK KPS

o Miklavcu, ki naj ne bi poznal vseh točk programa OF, predvsem prve, ki govori o nujnosti neizprosnega vodenja boja pro- ti okupatorju.

Sredi leta 1943 so se pojavile obtožbe o Miklavčevem denarnem podpiranju »be- le garde«, kar je Miklavc odločno zani- kal. Verjetno se je del očitkov, izrečenih v Kardeljevem pismu z začetka julija, nana- šal na to vprašanje. Vodstvo je tudi zvede- lo za Miklavčevo srečanje z dr. Marjanom Zajcem, ki ga je organiziral Ivan Levar, kar je dodatno potrjevalo sum o Miklavčevi »plavogardistični« usmerjenosti.

Jeseni 1943 je tudi Avgust Barle ugotav- ljal, da Miklavc še naprej vzdržuje svo- je posebne veze. Ugotovil je, da se je v Kranju sestal s »plavogardistično« usmer- jeno skupino, ki se je na sestanku prito- ževala nad OF zaradi njenega zavračanja gospodarskih krogov in bivših jugoslo- vanskih oficirjev, zaradi česar da je treba nekaj ukreniti. Miklavc je udeležbo na se- stanku pojasnil s tem, da ni vnaprej vedel, za kakšen sestanek gre, zbrane pa naj bi tudi opozoril, da takih sestankov ni dopu- stno sklicevati brez vednosti vodstva OF. O obstoju »plavogardističnega« pokrajin- skega odbora Miklavc naj ne bi ničesar ve- del in je zagotavljal svojo iskreno privrže- nost OF. V tem času je spet obljubil zbra- ti 100.000 mark, a je želel, da bi podpo- re svojcem mobilizirancev razdelil oseb- no. Toda Barle je dvomil o njegovi iskre- nosti. Menil je, da gre bolj za taktiziranje, ker je »plavogardističnim« krogom »ušla korajža«.

Potiskanje v kot

Komunisti so na Ivana Miklavca vedno bolj pritiskali. Zato se je zaradi nezaupa- nja gorenjskega partijskega vodstva, ob- tožb o »belogardistični« oziroma »plavo- gardistični« usmerjenosti in o domnevno spornem ravnanju z denarjem odločil, da prekine delo, dokler PK KPS ne prekliče vseh teh obtožb.

Konec poletja naj bi tudi odprto izra- žal nezadovoljstvo nad Angleži, češ da so »barabe« in da bi že lahko bili svobo- dni, če bi Angleži to hoteli. Glede »plavo- gardističnih« organizatorjev naj bi sve- toval partizanom njihovo odstranitev. Poročevalec Avgust Barle - Ambrož (član OK KPS Škofja Loka) je tudi o tem me- nil, da takšen Miklavčev »kurz skoraj go- tovo ne more biti iskren«. Albin Kolb iz Šentvida pa naj bi bil celo določen od PK KPS, da zbere dokaze o »tiranskem« po- stopanju Miklavca z delavstvom še pred vojno, vendar je Barle hotel preveriti, ali je Kolb dejansko dobil tako nalogo. Miklavc je potem sicer naprej delal za OF, bil pa naj bi nekoliko prizadet, ker je čutil, da zdaj PK KPS protežira Kolba. ■

(Nadaljevanje prihodnjič)